

شیخ شامل

نوشته: قارا نمازوف

ترجمه: صمد شفیع زاده

شامل در سال ۱۲۱۲ هجری قمری در خانه کدخدای دهکده "یگرمی" داغستان دیده بر جهان گشود. پدرش از بزرگان قفقازیه بود، دوران کودکی و نوجوانی شامل در دامن کوه های سر به فلک کشیده داغستان سپری گشت. وی از همان عنفوان جوانی در درس پیران فرهیخته دهکده حاضر می شد، در سن بیست سالگی صرف و نحو زبان عربی را فرا گرفت و با این زبان علم فصاحت و بلاغت را تحصیل نمود. و با استعدادی خلاق و همتی کوشا مراحل علمی را پشت سر گذاشت و در علوم دینی و عقلی به اجتهاد رسید. شامل در سال ۱۲۴۴-۴۵ هجری قمری از هم رزمان قاضی محمد و حمزه بیگ که علیه

امپریالیسم روس مبارزه می کردند بعد از شهادت حمزه بیگ، به مقام رهبری و پیشوایی مسلمانان داغستان و چچن اینگوش انتخاب گردید. شیخ شامل بعد از به عهده گرفتن رهبری مقاومت و مبارزه در برابر کشورگشایی تزار به مدت دو سال مسلمانان شمال قفقاز را برای قیام و ادامه مبارزه، مهیا و آماده نمود. شیخ شامل و مریدانش، مبارزان را با احکام اسلامی آشنا ساخته و آنان را به قیام دعوت می کردند. قیام مسلحانه کوه نشینان در سال ۱۲۵۱ به ایالات شمالی داغستان سرایت کرد و به رغم همه ترفندها و تلاش های مذبحخانه ارتش تزار به منظور سرکوبی آنان، قیام مسلمانان به رهبری شیخ شامل به سرعت داغستان جنوبی را نیز فرا گرفت. روز به روز انقلابیون در اطراف شیخ شامل جمع می شدند و رفته رفته بر شمار طرفداران و مریدان وی افزوده می شد. انقلابیون بر قلل سلسله جبال نزدیکی دهکده آخولقه استحکامات و قلعه هایی ایجاد می کردند. امواج شورش و انقلاب به رهبری شیخ شامل سراسر ایالات داغستان، چچن و اینگوش را در بر گرفت و این سبب هراس ژنرال های اشغالگر روسی گردید. در سال ۱۸۳۹ نیروی هشت هزار نفری ژنرال گرابیه، مراکز تجمع انقلابیون را مورد هجوم قرار داد در این حمله فتودال ها و خان ها علیه نیروهای انقلابی مسلمانان در محاربه شرکت کرده بودند، آخولقه مرکز اصلی تجمع انقلابیون بعد از جنگی خونین به دست روس ها افتاد در این جنگ فرزند و همسر شامل کشته شدند و خود وی نیز به چچن پناه برد.

در ۲۹ آگوست ۱۸۳۹ ژنرال گرابیه به تزار خبر داد: "آخولقه آزاد شد داغستانی ها را نجات دادیم شامل به چچن پناهنده شد..." تزار در جواب نوشت: "افسوس که شامل گریخت، هجوم جدید وی دهشتناکتر و گسترده تر خواهد بود." پیش بینی تزار درباره قیام دوباره شیخ شامل و مریدانش زودتر از آنچه که آنان تصور می کردند اتفاق افتاد در طی یک سال بعد از اشغال آخولقه، شیخ شامل ارتش مردمی را برای مبارزه با اشغالگران از نو سازمان داد. این بار مرکز مبارزه، روستای دارغا بود. در سال ۱۸۴۰ تزار برای سرکوبی انقلاب، نیروهای فراوانی را به سوی قفقازیه گسیل داشت این نیروها یا به دست انقلابیون در هم کوبیده شدند و یا فرار را بر قرار ترجیح دادند. تلاش روس ها برای خاموش کردن کانون آتش انقلاب در قفقازیه با تمام قدرت، امکانات و ترفندهایی که به کار گرفتند ناکام ماند. ژنرال گرابیه بار دیگر با قشون ده هزار نفری خود به سوی دارغا حرکت نمود، در طی چهار روز برخورد با از دست دادن ۶۶ افسر و ۱۷۰۰ سرباز و مقدار متناهی مهمات جنگی مجبور به عقب نشینی گردید. تک های مکرر ژنرال های تزار با ناکامی و شکست مواجه می شدند مسلمانان در جبهه شرقی قفقاز به سرعت در حال آزادسازی مناطق اشغال شده بودند. در سال ۱۸۴۴ ارتش ۲۷ هزار نفری شیخ شامل به سوی

داغستان جنوبی، قلعه شورا، بالاکن، آختی، گوللر و ایالات دیگر شرق قفقاز حرکت کرد شکست های پی در پی نیروهای روسی و پیروزی های درخشان و مکرر مسلمانان سبب ترس و هراس کاخ نشینان کرملین گردید. نیکلای اول در اواخر سال ۱۸۴۴ یکی از با تجربه ترین ژنرالهای خود، گزاف وارانفسوفو را به سمت جانشین تزار در قفقازیه و فرمانده کل نیروهای روسی تعیین نمود همچنین دولت روسیه یک ارتش ۴۰ هزار نفری با تجهیزات کامل به قفقازیه فرستاد. در تابستان ۱۸۴۵ قوای مسلح روس به فرماندهی وارانفسوفو قرارگاه شیخ شامل در دارغا را مورد هجوم قرار داد. قبل از رسیدن نیروهای وارانفسوفو به قرارگاه شیخ شامل، سکنه دارغا از این دهکده خارج شده بودند بعد از نبردی خونین، نیروهای وارانفسوفو در محاصره کامل نیروهای انقلابی قرار گرفتند. بعد از چندین روز درگیری و زدو خورد، ارتش شکست خورده ژنرال با دشواری و تحمل تلفات سنگین از حلقه محاصره نیروهای شیخ شامل نجات یافتند. در این جنگ چهار ژنرال، ۱۸۶ افسر و چهار هزار سرباز از قشون روس کشته شدند. سالهای ۱۲۵۶ تا ۱۲۶۴ ه.ق را دوران درخشان مبارزان نام نهادند. در آن سال ها شیخ شامل اقدام به تشکیل حکومت اسلامی در مناطق قفقازیه جنوبی و شرقی نمود او ایالات و سلطان نشین های کوچک را زیر پرچم واحدی درآورد، شیخ شامل هم رهبر مذهبی بود و هم فرمانده کل قوا، او به عنوان سیاستمداری مقتدر رهبری دولت را بر عهده داشت. وی که از طرف مردم و از راه قانونی به رهبری امت انتخاب شده بود برای شور و تبادل نظر در مسایل کشوری و لشکری، دیوانخانه را که اعضای آن از نایب و مریدان مورد اعتمادش بودند تاسیس کرد. مرکز حکومت بعد از ویرانی آخولقه، دارغا و بعد از آن ودنه گردید. شیخ شامل اراضی تحت سیطره خود را به ۴۰ ایالت تقسیم کرد و به رهبری هر یک از ایالت ها، افراد مورد اعتماد و مقتدر را گمارد، هر یک از ایالات نیز خود به نواحی کوچک که اداره آنها به افراد محلی سپرده می شد تقسیم شده بودند. شیخ شامل به منظور فراهم ساختن تسلیحات برای نیروهای نظامی با درآمد حاصل از فروش مواد اولیه معادن مس، آهن، نقره و... کوه ها، اقدام به تهیه و خریداری توپ و تفنگ می کرد. نیروهای مسلح به دسته های ۱۰، ۱۰۰، ۵۰۰ و ۱۰۰۰ نفری تقسیم و به فرماندهان هر دسته درجه نظامی اعطا شده بود.

فتودالها و پاشیدن تخم نفاق در بین طوایف مختلف بود؛ آنان قوانین شریعت اسلام را مغایر با مدرنیسم و پیشرفت تبلیغ می کردند. در آن زمان اردوی تزار مخفیانه اقدام به جابه جایی نیرو می کرد و نواحی کوچک قفقاز شمالی را به تصرف خود در می آورد. در اراضی اشغال شده تبلیغات گسترده ای را بر علیه شیخ و مریدانش به راه انداختند. در آن روزها نیکلای اول در کریمه مشغول جنگ اشغالگرانه دیگری بود. بعد از فتح کریمه و به حکومت رسیدن الکساندر دوم، قشون ۲۷۰ هزار نفری آ. ای. باریانین سکی به سوی قفقاز حرکت نمود. ارتش تا به دندان مسلح و کارآزموده او به هر دهکده که وارد می شدند خانه ها را آتش زده و زنان و کودکان را مورد آزار و اذیت قرار می دادند و اموال آنان را غارت می کردند. شیخ شامل و نیروهایش در مقابل هزاران سرباز روس به مدت دو سال مقاومت کردند اما زمانی که روس ها اقدام به آتش زدن مزارع و باغات منطقه نمودند وی برای نجات جان غیر نظامیان و جلوگیری از وارد آمدن خسارت و صدمه به مردم محروم و مستضعف مجبور به مصالحه شد. با ۴۰۰ نفر از هم رزمانش به غار قونیت عقب نشینی کرد، و در سال ۱۲۷۵ با پیش شرط خلاص یافتن بازماندگان تسلیم شد. الکساندر دوم، شیخ شامل را به منطقه بد آب و هوای کالوقا تبعید کرد. بعد از سال ها تبعید در سال ۱۸۷۰ م به وی اجازه سفر به مکه مکرمه را دادند. شاهین کوهستان قفقاز در ۱۱ ذیقعد ۱۲۸۷ جان به جان آفرین تسلیم کرد و در مکه به خاک سپرده شد. اگر چه شیخ شامل دیار خاکی را به خاکیان سپرد و خود به افلاکیان پیوست اما روح او به سان شاهین کوه های قفقاز در آسمان این سلسله جبال در پرواز است و مسلمانان این دیار را به گسستن بندها دعوت می کند.

مستدعی است؛ نظر، پیشنهاد و انتقاد خود را در رابطه با این مقاله با نگارنده در میان بگذارید.
info@shafizadeh.net & shafizadeh_f@yahoo.com

- عنوان مقاله: شیخ شامل
- نوشته: قارا نمازوف
- ترجمه: صمد شفیع زاده
- روزنامه مهد آزادی سال ۱۳۷۳